

مرکز تحقیقات اطلاع‌درمانی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان: چستی و چرایی

فیروزه زارع فراشبندی^۱، حسن اشرفی ریزی^۲، لیلا شهرزادی^۳، احمد پای^۳

چکیده

نوع مقاله: نامه به سردبیر

پذیرش مقاله: ۹۱/۵/۱

اصلاح نهایی: ۹۱/۴/۱۰

دریافت مقاله: ۹۰/۱۱/۱

ارجاع: زارع فراشبندی فیروزه، اشرفی ریزی حسن، شهرزادی لیلا، پای احمد. مرکز تحقیقات اطلاع‌درمانی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان: چستی و چرایی. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۱؛ ۹ (۴): ۴۴۷-۴۴۵.

مقدمه

متخصصان حوزه‌ی سلامت و عدم دسترسی آنان به اطلاعات مناسب مربوط به بیماری و سلامت خود، بر لزوم ایجاد تمهیداتی برای جبران این کمبود در زمینه‌ی اطلاعات سلامت مورد نیاز تأکید دارد. اگر بتوان اطلاعات لازم و مناسب را از طریق محل‌های اطلاعاتی مختلف چاپی و الکترونیکی در اختیار بیمار و خانواده‌ی او قرار داد و تیم پزشکی را نیز تشویق به ارایه‌ی اطلاعات کافی به آنان نمود، می‌توان بسیاری از هزینه‌هایی را که در حال حاضر دولت، مراکز درمانی و بیماران متحمل می‌شوند، به طور مؤثری کاهش داد. یکی از مهم‌ترین راه‌کارها برای تحقق این هدف، وجود یک مرکز تحقیقات اطلاع‌درمانی است که علاوه بر ایفای نقش مکمل در فرآیند درمان، به ارتقای سطح سواد سلامت افراد جامعه نیز یاری رساند (۴، ۳). چنین مرکزی، یک مرکز درمانی با محوریت آموزش و پژوهش در درمان است که فواید، اهداف و وظایف متعددی دارد. در ادامه به فواید، اهداف و وظایف یک مرکز اطلاع‌درمانی پرداخته می‌شود.

اطلاع‌درمانی به معنای تجویز اطلاعات مناسب، در زمان مناسب و برای فرد مناسب است (۱). منظور از فرد مناسب، بیمار یا خانواده‌ی وی و یا تیم درمان است که نیاز به اطلاعات صحیح و مناسب راجع به یک بیماری خاص دارند. این فعالیت از دیرباز در جوامع مختلف انجام می‌شده است، اما نام‌های متفاوتی برای آن به کار می‌رفته است؛ حتی گاهی هیچ نامی بر چنین فعالیتی اطلاق نمی‌شده است. امروزه اصطلاح اطلاع‌درمانی عام‌تر و در برگیرنده‌ی اصطلاحات دیگری چون کتاب‌درمانی، وب‌درمانی، اینترنت‌درمانی، مجازدرمانی و ... است.

یکی از پیامدهای جوامع صنعتی کنونی، بروز بیماری‌های مختلفی است که گریبان‌گیر اقشار مختلف مردم شده است. تعداد ناکافی کادر درمان و تجهیزات لازم برای کلیه‌ی بیماران، هزینه‌های درمانی زیاد، ناآگاهی و ناآشنایی عموم مردم با بیماری‌های مختلف و علایم و راه‌های پیشگیری از آن‌ها، در برخی موارد عدم ارایه‌ی اطلاعات شفاف به بیماران توسط کادر درمان، انجام ناصحیح دستورالعمل‌های پزشکی و پیرو آن ایجاد چرخه‌ی معیوب در درمان، لزوم بسترسازی جهت ارتقای سطح سواد سلامت (توانایی کسب، پردازش و فهم اطلاعات پایه‌ی سلامت به منظور استفاده در تصمیم‌گیری‌های پزشکی و بهداشتی جهت ارتقای سلامت) افراد جامعه را محرز می‌سازد (۲).

عدم دسترسی سریع، ساده و به موقع افراد جامعه به

۱- استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی، مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد

سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی، مرکز تحقیقات فناوری اطلاعات در

علوم سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

(نویسنده‌ی مسؤول)

Email: hassanashrafi@mng.mui.ac.ir

۳- مربی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان،

اصفهان، ایران

فواید ایجاد مرکز تحقیقات اطلاع‌درمانی

۱. تسهیل حصول به اصل تقدم پیشگیری بر درمان،
۲. کاهش هزینه‌های درمانی،
۳. جلوگیری از ایجاد چرخه‌ی معیوب در درمان بیماری‌ها،
۴. مشارکت بیمار و خانواده‌ی او در فرایند درمان،
۵. توزیع عادلانه‌ی خدمات پزشکی بین اقشار مختلف جامعه و نیل به عدالت در نظام سلامت،
۶. استفاده‌ی بهینه از تخصص تیم درمان و صرفه‌جویی در وقت آنان،
۷. استفاده‌ی بهینه از متخصصان اطلاع‌رسانی پزشکی و اطلاع‌درمانی،
۸. ایجاد همکاری بین متخصصان مختلف با متخصصان حوزه‌ی پزشکی،
۹. پالایش اطلاعات قابل دسترس بیماران از طریق شناساندن روش‌های ارزیابی اعتبار منابع اطلاعاتی.

اهداف اختصاصی ایجاد مرکز تحقیقات اطلاع‌درمانی

- اهداف اختصاصی این مرکز، پژوهش در زمینه‌های زیر خواهد بود:
۱. ترویج استفاده از اطلاعات سلامت معتبر در اصلاح سبک زندگی و ارتقای سطح سواد سلامت افراد جامعه،
 ۲. ارتقای سطح آگاهی مردم در زمینه‌ی بیماری‌های مختلف و کمک به درک بیشتر آنان نسبت به مزایای پیشگیری از بیماری‌ها،
 ۳. کمک به تکمیل فرایند درمان بیماری‌ها با ارایه‌ی اطلاعات مناسب و کارآمد به بیماران و خانواده‌ی آنان،
 ۴. کاهش هزینه‌های درمانی،
 ۵. شناسایی و گسترش تحقیقات مرتبط با اطلاع‌درمانی،
 ۶. افزایش اطلاعات پژوهش‌گران حوزه‌ی اطلاع‌درمانی با برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌های مرتبط،
 ۷. استفاده از امکانات و ابزارهای نوین جامعه‌ی اطلاعاتی (وب‌سایت‌ها، پادکست‌ها یا وبلاگ‌های صوتی، وبلاگ‌ها و ...) جهت ارایه‌ی اطلاعات مفید و معتبر به بیماران،

۸. استفاده از قابلیت‌های وب ۲ (وب مشارکتی)، وب ۳ (وب معنایی)، همچنین کتابخانه ۲ و ۳ برای ارایه‌ی خدمت به بیماران و توسعه‌ی خدمات پزشکی ۲ و ۳.
- این مرکز برای نیل به اهداف پیش‌گفت از متخصصان حوزه‌های مختلف مانند پزشکی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، تغذیه، روانشناسی، مشاوره و تربیت بدنی و سایر رشته‌ها بنابر نیاز استفاده خواهد کرد.

وظایف مرکز

۱. اجرای پروژه‌های تحقیقاتی و عملیاتی در زمینه‌ی اطلاع‌درمانی برای بیماری‌های خاص استان مانند MS (Multiple sclerosis) و دیابت،
۲. انجام مطالعات مربوط به تعیین سطح سواد سلامت افراد جامعه،
۳. نشر و گسترش خدمات اطلاع‌درمانی در رسانه‌های اجتماعی مختلف چون صدا و سیما، روزنامه‌ها و ...،
۴. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای سه گروه عمده‌ی هدف (بیماران، متخصصان حوزه‌ی سلامت و خانواده‌های بیماران)،
۵. شناسایی، تدوین و ارزیابی اعتبار منابع اطلاعات سلامت موجود،
۶. ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی، وب‌سایت‌ها، وبلاگ‌ها و ... جهت ارایه‌ی اطلاعات معتبر به زبان فارسی به بیماران،
۷. برگزاری کارگاه‌های آموزشی شیوه‌های جست‌وجو و ارزیابی اطلاعات سلامت در شبکه‌ی وب برای بیماران،
۸. شناسایی و تهیه‌ی منابع اطلاعاتی ساده و قابل فهم (Easy-to-Read) برای بیماری‌های مختلف و معرفی آن‌ها به بیماران.

نتیجه‌گیری

بعد از آشکار شدن ضعف‌ها و کاستی‌های تخصصی شدن و انشعاب علوم به رشته‌های تخصصی، اهمیت پرداختن به مطالعات میان رشته‌ای بیش از پیش آشکار شده است. این

کشورهای مختلف گرد هم آوردن متخصصین علوم مرتبط با سلامت مانند کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، پزشکی، تغذیه، روانشناسی بالینی، مشاوره، تربیت بدنی و... و بهره‌گیری از توان و تخصص آن‌ها در قالب مراکز تحقیقات اطلاع‌درمانی است تا بدین وسیله امکان بهره‌گیری کارآمدتر افراد جامعه از خدمات بهداشتی-درمانی و پذیرش سبک زندگی سالم فراهم آید.

خوشبختانه توان بالقوه‌ی این اندیشه‌ی سودمند به شکل ویژه در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. امید است همانند بسیاری از حوزه‌ها، در این حوزه‌ی مهم نیز استان اصفهان پیشتاز باشد.

مطالعات بر وحدت و یکپارچگی علوم در حوزه‌های فلسفه، علوم طبیعی، پزشکی، ریاضی و علوم انسانی و ... تأکید می‌ورزد. در حوزه‌ی سلامت نیز با انجام مطالعات میان رشته‌ای و امکان ایجاد تعامل و فهم متقابل میان رشته‌های مختلف، زمینه برای خلق شیوه‌های جدید در ارایه‌ی خدمات سلامت به جامعه فراهم می‌شود. امروزه با توجه به این که اطلاعات منبع قدرت جوامع و زیربنای توسعه در ابعاد مختلف است، تولید، سازمان‌دهی، اشاعه و به کارگیری اطلاعات هدفمند در حوزه‌ی سلامت نیز ضروری و از شاخص‌های اصلی کشورهای توسعه یافته محسوب می‌شود. برای رسیدن به این مهم، یکی از راه‌کارهای اساسی در

References

1. Kemper DW. Information Therapy: A Strategy for Delivering Patient Decision Aids (to Every Patient Who Needs One). Proceedings of the Shared Decision Making Conference was held; 2005 Jun 14-16; Ottawa, Ontario; 2005.
2. Mitchell DJ. Toward a definition of Information Therapy. Proc Annu Symp Comput Appl Med Care 1994; 71-5.
3. Center for Information Therapy. An Introduction to Information Therapy [Online]. 2010 [cited 2010 May 23]; Available from: URL: <http://www.informationtherapy.org/>
4. Health Games Research. Center for Information Therapy (IxCenter) [Online]. 2012 [cited 2012 Jul 4]; Available from: <http://www.healthgamesresearch.org/organizations/center-for-information-therapy-ixcente/>.